

Haraldz saga ins hárfagra.

K. 1. Haraldr tók konungdóm.

Haraldr tók konungdóm eptir fǫður sinn; þá var hann x. vetra gamall; hann var allra manna mestr ok sterkastr ok frjðastr sýnum, vitr maðr ok skǫrungr mikill. Guthormr, móðurbróðir hans, gerðisk forstjóri fyrir hirðinni ok fyrir ǫllum landráðum; hann var hertogi fyrir liðinu. Eptir líflát Hálfðanar svarta gengu margir hǫfðingjar á ríkit, þat er hann hafði leift; var inn fyrsti maðr Gandálfr konungr ok þeir bræðr, Hogni ok Fróði, synir Eysteins konungs af Heiðmǫrk, ok Hogni Káruson gekk víða yfir Hringaríki. Þá byrjar ferð sína Haki Gandálfsson út á Vestfold með ccc. manna, ok fór it ǫfra um dali nǫkkura ok ætlaði at koma á óvart Haraldi konungi, en Gandálfr konungr sat í Lóndum með her sinn, ok þar ætlaði hann at flytjask yfir fjörðinn á Vestfold. En er þat spyr Guthormr hertogi, samnar hann her ok ferr með Haraldi konungi, ok vendir fyrst móti Haka upp á land ok finnask þeir í dal nǫkkurum; varð þar orrosta ok fekk Haraldr konungr sigr; þar fell Haki konungr ok mikill hluti liðs hans; þar heitir síðan Hakadalr. Eptir þat vanda þeir aptr, Haraldr konungr ok Guthormr hertogi, en þá var Gandálfr konungr kominn á Vestfold, ok fara nú hvárir móti ǫðrum, ok er þeir finnask, verðr orrosta hǫrð; þaðan flýði Gandálfr konungr ok lét mestan hluta liðs síns ok komsk við svá búit í ríki sitt. Ok er þessi tíðendi spyrja synir Eysteins konungs á Heiðmǫrk, væntu þeir sér skjótt hers. Þeir gera orð Hogni Kárusyni ok Guðbrandi hersi ok leggja stefnu sína á Heiðmǫrk á Hringisakri.

K. 2. Fall Eysteinsona.

Eptir þessar orrostur ferr Haraldr konungr ok Guthormr hertogi ok alt lið þat, er þeir fá, ok vanda til Uplanda ok fara

mjök markleið. Þeir spyrja, hvar Uplendinga-konungar hafa lagt stefnu sína, ok koma þar um miðnætti, ok verða eigi varðmenn fyrr varir við, en lið var komit fyrir þá stofu, er inni var Hogni Káruson, ok svá þá, er Guðbrandr svaf í, ok lögðu eld í hváratveggju, en Eysteinssynir kómsk út með sína menn ok hǫrðusk um hríð ok fellu þar báðir, Hogni ok Fróði. Eptir fall þessa iii. hǫfðingja eignaðisk Haraldr konungr með krapt ok framkvæmð Guthorms, frænda síns, Hringaríki ok Heiðmǫrk, Guðbrandzdali ok Haðaland, Þótn ok Raumaríki, Vingulmǫrk, allan inn nørðra hlut. Eptir þat hǫfðu þeir Haraldr konungr ok Guthormr hertogi ófrið ok orrostur við Gandálf konung, ok lauk með því, at Gandálfr konungr fell í inni síðurstu orrostu, en Haraldr konungr eignaðisk ríki alt suðr til Raumelfar.

K. 3. Frá Gyðu Eiríksdóttur.

Haraldr konungr sendi menn sína eptir meyju einni, er Gyða er nefnd, dóttir Eiríks konungs af Hǫrðalandi — hon var at fóstri á Valdresi með ríkum bóanda — er hann vildi taka til frillu sér, þvíat hon var allfrið mæð ok heldr stórlát; en er sendimenn kómu þar, þá báru þeir upp erendi sín fyrir meyna; hon svaraði á þessa lund, at eigi vill hon spilla meydómi sínum, til þess at taka til mannz þann konung, er eigi hefir meira ríki, en nǫkkur fylki, til forráða, »en þat þykki mér undarligt, segir hon, er engi er sá konungr, er svá vill eignask Nóreg ok vera einvaldi yfir, sem hefir Gormr konungr at Danmǫrku eða Eiríkr at Upsölum«. Sendimönnum þykkir hon svara furðustórliga ok spyrja hana máls um, hvar til svǫr þessi skulu koma, segja, at Haraldr er konungr svá ríkr, at henni er fullræði í, en þó at hon svari á annan veg þeira erendum, en þeir mundu vilja, þá sjá þeir engan sinn kost til þess at sinni, at þeir mundu hana í brot hafa, nema hennar vili væri til þess, ok búask þeir þá ferðar sinnar. En er þeir eru búnir, leiða menn þá út. Þá mælti Gyða við sendimenn, það þá bera þau orð sín Haraldi konungi, at hon mun því at einu játa at gerask eigin kona hans, ef hann vill þat gera fyrir hennar sakir áðr, at leggja undir sik allan Nóreg ok ráða því ríki jafnfrjálsliga, sem Eiríkr konungr Svía-veldi eða Gormr konungr Danmǫrku, »þvíat þá þykki mér, segir hon, hann mega heita þjóðkonungr«.

K. 4. Heitstrenging Haraldz konungs.

Sendimenn fara nú aptr til Haraldz konungs ok segja honum þessi orð meyjarinnar ok telja, at hon er furðudjörf ok óvitr, segja þat makligt, at konungr sendi lið mikit eptir henni við 5 ósæmð. Þá svarar Haraldr konungr, at eigi hefði þessi mærlilla mælt, eða gort svá, at hefnda væri fyrir vert, það hana hafa mikla þökk fyrir orð sín — »hon hefir mint mik þeira hluta, segir hann, er mér þykkir nú undarligt, er ek hefi eigi fyrr hugleitt«, ok enn mælti hann: »þess strengi ek heit, ok því skýt 10 ek til guðs, þess er mik skóp ok öllu ræðr, at aldri skal skera hárl mitt né kemba, fyrr en ek hefi eignazk allan Nóreg með sköttum ok skyldum ok forráði, en deyja at öðrum kosti«. Þessi orð þakkaði honum mjök Guthormr hertogi ok lét þat vera konungligt verk at efna orð sín.

K. 5. Orrosta í Orkadal.

Eptir þetta samna þeir frændr liði miklu ok búa ferð sína á Uplönd ok svá norðr um Dali ok þaðan norðr um Dofrafjall, ok þá er hann kom ofan í byggðina, þá lét hann drepa menn alla ok brenna byggðina; en er fólkit varð þessa víst, þá flýði hverr, 20 er mátti, sumir ofan til Orkadals, sumir til Gaulardals, sumir á markir, sumir leituðu gríða, ok þat fengu allir, þeir er á konungs fund kómu, ok gerðusk hans menn. Þeir fengu enga mótstöðu, fyrr en þeir kómu til Orkadals; þar var samnaðr fyrir þeim; þar áttu þeir ina fyrstu orrostu við konung þann, er Grýtingr hét. Haraldr konungr fekk sigr, en Grýtingr var handtekinn ok drepit mikit lið af honum, en hann gekk til handa Haraldri konungi ok svarði honum trúnaðareíða. Eptir þat gekk alt fólk undir Harald konung í Orkdælafylki ok gerðusk hans menn.

K. 6. Landzskipti ok ríkisstjórn.

Haraldr konungr setti þann rétt alt þar, er hann vann ríki undir sik, at hann eignaðisk óðul öll ok lét alla bóendr gjalda sér landskyldir bæði ríka ok óríka; hann setti jarl í hverju fylki, þann er dæma skyldi lög ok landrétt ok heimta 35 sakeyri ok landskyldir, ok skyldi jarl hafa þriðjung skatta ok skylda til borðz sér ok kostnaðar. Jarl hverr skyldi hafa undir sér íiii. hersa eða fleiri, ok skyldi hverr þeira hafa xx. marka

veizlu; jarl hverr skyldi fá konungi í her lx. hermanna, en hersir hverr xx. menn. En svá mikit hafði Haraldr konungr aukit álög ok landzskyldir, at jarlar hans höfðu meira ríki, en konungar höfðu fyrrum. En er þetta spurðisk um Prándheim, þá sóttu til Haraldz konungs margir ríkismenn ok gerðusk hans 5 menn.

K. 7. Orrosta í Gaulardal.

Þat er sagt, at Hákon jarl Grjótgarðzson kom til Haraldz konungs utan af Yrjum ok hafði lið mikit til fulltings við Harald konung. Eptir þat fór Haraldr konungr inn í Gaulardal 10 ok átti þar orrustu ok feldi þar ii. konunga ok eignaðisk síðan ríki þeira, en þat var Gauldælafylki ok Strindafylki. Þá gaf hann Hákon jarli yfirsókn um Strindafylki. Eptir þat fór Haraldr konungr inn í Stjóradal ok átti þar ina iii. orrustu ok hafði sigr ok eignaðisk þat fylki. Eptir þat sömnuðusk saman Innþrændir ok váru 15 komnir saman íiii. konungar með her sinn; sá einn, er réð Veradal, annarr réð fyrir Skaun, iii. Sparbyggvafylki, íiii. af Eynni iðri, sá átti Eynafylki. Þessir íiii. konungar fóru með her í mót Haraldri konungi, en hann helt orrostu við þá ok fekk sigr, en þessir konungar fellu sumir, en sumir flýðu. 20 Haraldr konungr átti allz í Prándheimi viii. orrostur eða fleiri, ok at feldum viii. konungum eignaðisk hann allan Prándheim.

K. 8. Haraldr vann Naumdælafylki.

Norðr í Naumudal váru bræðr ii. konungar, Herlaugr ok Hrollaugr. Þeir höfðu verit at iii. sumur at gera haug einn; 25 sá haugr var hlaðinn með grjóti ok lími ok viðum gorr; en er haugrinn var algorr, þá spurðu þeir bræðr þau tíðendi, at Haraldr konungr fór á hendr þeim með her; þá lét Herlaugr konungr aka til vist mikla ok drykk. Eptir þat gekk Herlaugr konungr í hauginn með xii. mann; síðan lét hann kasta aptr 30 hauginn. Hrollaugr konungr fór upp á haug þann, er konungar váru vanir at sitja á, ok lét þar búa konungs háseti ok settisk þar í; þá lét hann leggja dýnur á fótballinn, þar er jarlar váru vanir at sitja; þá veltisk konungr ór hásetinu ok í jarlsseti, ok gaf sér sjálfr jarlsnafn. Eptir þat fór Hrollaugr á 35 móti Haraldri konungi ok gaf honum alt ríki sitt ok bauð at gerask hans maðr ok sagði honum alla sína meðferð. Þá tók Haraldr konungr sverð ok festi á linda honum, þá festi hann

Síðan riðu Gautar með her mikinn ok heldu orrostu við Harald konung, ok varð þar allmikil mannfali ok hafði Haraldr konungr sigr; svá segir Hornklofi:

50. Ríks (þreifsk reiddra øxa þás (hugfyldra hólða)
 5 rymr; knöttu spjör glymja) hlaut andskoti Gauta
 svartskyggð bitu seggi (hór vas sǫngr of svírum)
 sverð þjóðkonungs ferðar, sigr (flugbeiddra vigra).

K. 17. Haraldr konungr fór til Uplanda.

Haraldr konungr fór víða um Gautland herskildi ok átti
 10 þar margar orrostur tveim megin elfarinnar ok fekk hann optast
 sigr, en í einni hverri orrostu fell Hrani gauzki. Síðan lagði
 Haraldr konungr land alt undir sik fyrir norðan elfina ok fyrir
 vestan Væni ok Vermaland alt. En er hann snørisk þaðan í brot,
 þá setti hann þar eptir til landz gæzlu Guthorm hertoga ok lið
 15 mikil með honum, en hann snørisk þá til Uplanda ok dvaldisk
 þar um hríð; fór síðan norðr um Dofrafjall til Prándheims ok
 var þar enn langar hríðir. Hann tók þá at eiga börn; þau Ása
 áttu sonu þessa: Guthormr var ellztr; Hálfðan svart, Hálfðan
 hvíti — þeir váru tvíburar, Sigfrøðr inn iiii.; þeir váru allir upp
 20 foeddur í Prándheimi með miklum sóma.

K. 18. Orrosta í Hafrsfirði.

Tíðendi þau spurðusk sunnan ór landi, at Hǫrðar ok Rygir,
 Egðir ok Þilir sǫmnuðusk saman ok gerðu upreist bæði at skipum
 ok vápnum ok fjölmenni; váru þeir uphafsmenn Eiríkr, Hǫrða-
 25 landz-konungr, Súlki konungr af Rogalandi ok Sóti jarl, bróðir
 hans, Kjótvi inn auðgi, konungr af Ögðum, ok Þórir haklangr,
 sonr hans; af Pelamörk bræðr ii., Hróaldr hryggur ok Haddr inn
 harði. En er Haraldr konungr varð þessa tíðenda viss, þá dró
 hann her saman ok skaut skipum á vatn, bjósk síðan með liðit
 30 ok ferr með landi suðr ok hafði mart manna ór hverju fylki.
 En er hann kóm suðr um Stað, þá spyr þat Eiríkr konungr;
 hafði hann þá ok saman komit því liði, er honum var ván; ferr
 hann þá suðr í móti því liði, er hann vissi at austan myndi koma
 til fultings við hann. Møttisk þá herrinn allr fyrir norðan Jaðar,
 35 ok leggja þá inn til Hafrsfjarðar. Þar lá þá fyrir Haraldr konungr
 með her sinn; teksk þar þegar orrosta mikil, var bæði hǫrð ok
 löng, en at lykðum varð þat, at Haraldr konungr hafði sigr, en
 þar fellu þeir Eiríkr konungr ok Súlki konungr ok Sóti jarl,

bróðir hans. Þórir haklangr hafði lagt skip sitt í móti skipi
 Haraldz konungs ok var Þórir berserkr mikill; var þar allhǫrð
 atsókn, áðr Þórir haklangr fell; var þá hroðit alt skip hans.
 Þá flýði Kjótvi konungr ok í hólma nokkurn, þar er vígi var
 mikil; síðan flýði alt lið þeira, sumt á skipum, en sumt hljóp 5
 á land upp ok svá it øfra suðr um Jaðar; svá segir Hornklofi:

51. Heyrðir í Hafrsfirði, stóðum Nǫkkva brá,
 hvé hizug barðisk es vas styrjar væni;
 konungr enn kynstóri hlömmun vas á hlífum,
 við Kjótva enn auðlagða; áðr Haklangr fell. 10
 knerrir kómu austan, 54. Leiddisk þá fyr Lúfu
 kaps of lystir, landi at halda
 með gínöndum hǫfðum hilmi inum halsdigra,
 ok grǫfnum tinglum. holm lézk at skjaldi;
 52. Hlaðnir vǫru hólða slógusk und sessþiljur, 15
 ok hvíttra skjalda, es sárir vǫru,
 vigra vestrænna létu upp stjǫlu stúpa,
 ok valskra sverða; stungu í kjǫl hǫfðum.
 grenjuðu berserkir, 55. Á baki létu blíkja, 20
 guðr vas á sinnum, barðir vǫru grjóti,
 emjuðu ulfheðnar Sváfnis salnæfrar
 ok isǫrn dúðu. seggir hyggjandi;
 53. Freistuðu ens framráða, æstusk austkylfur
 es þeim flýja kendi, ok of Jaðar hljópu
 allvalds austmanna, heim ór Hafrsfirði, 25
 es býr at Útsteini; hugðu á mjöðdrykkju.

K. 19. Haraldr konungr varð einvaldr at Nóregi.

Eptir orrostu þessa fekk Haraldr konungr enga mótstöðu
 í Nóregi; váru þá fallnir allir inir mestu fjáðmenn hans, en
 sumir flýðir ór landi, ok var þat allmikill mannföldi, þvíat 30
 þá byggðusk stór eyðilönd; þá byggðisk Jamtaland ok Helsingja-
 land ok var þó áðr hvártveggja nokkut byggt af Norðmönnum.
 Í þeim ófriði, er Haraldr konungr gekk til landz í Nóregi, þá
 funnusk ok byggðusk útlönd, Færeyjar ok Ísland; þá var ok
 mikil ferð til Hjaltlandz, ok margir ríkismenn af Nóregi flýðu 35
 útlaga fyrir Haraldi konungi ok fóru í vestrvíking, váru í
 Orkneyjum eða Suðreyjum á veturnum, en á sumrum herjuðu
 þeir í Nóreg ok gerðu þar mikinn landzskáða; margir váru

þeir ok ríkismenn, er gengu til handa Haraldi konungi ok gerðusk hans menn ok byggðu lǫnd með honum.

K. 20. Frá börnum Haraldz konungs.

Haraldr konungr var nú einvaldi orðinn allz Nóregs. Þá mintisk hann þess, er mærin sú in mikilláta hafði mælt til hans; hann sendi þá menn til hennar ok lét hana hafa til sín ok lagði hana hjá sér; þessi váru börn þeira: Alof var ellzt, þá var Hrœerek, þá Sigtryggr, Fróði ok Þorgils.

K. 21. Kvánfang Haraldz konungs.

Haraldr konungr átti margar konur ok mǫrg börn; hann fekk þeirar konu, er Ragnhildr hét, dóttir Eiríks konungs af Jótlandi; hon var kǫlluð Ragnhildr in ríka, þeira sonr var Eiríkr blóðøx. Enn átti hann Svanhildi, dóttur Eysteins jarls; þeira börn váru Ólafr Geirstaða-álfr, Björn ok Ragnarr rykkill. Enn átti Haraldr konungr Áshildi, dóttur Hringa Dagssonar ofan af Hringaríki; þeira börn váru Dagr ok Hringr, Guðrøðr skirja, Ingigerðr. Svá segja menn, at þá er Haraldr konungr fekk Ragnhildar ríku, at hann léti þá af ix. konum sínum; þess getr Hornklofi:

56. Hafnaði Holmrýgjum ok Hǫlga ættar
ok Hǫrða meyjum konungr enn kynstóri,
hverri enni heinversku es tók konu danska.

Börn Haraldz konungs váru þar hver upp fœdd, sem móðerni áttu. Guthormr hertogi hafði vatni ausit inn ellzta son Haraldz konungs ok gaf nafn sitt; hann knésetti þann svein ok fósttraði ok hafði með sér í Vík austr; fœddisk hann þar upp með Guthormi hertoga. Guthormr hertogi hafði alla stjórn landzins um Víkina ok um Uplǫndin, þá er konungr var eigi nær.

K. 22. Vestrferð Haraldz konungs.

Haraldr konungr spurði, at víða um mitt landit herjuðu víkingar, þeir er á vestrum váru fyrir vestan haf. Hann hafði þá leiðangr úti hvert sumar ok kannaði eyjar ok útsker, en hvar sem víkingar urðu varir við her hans, þá flýðu allir ok flestir á haf út, en er konungi leiddisk þetta, þá varð þat á einu sumri, at Haraldr konungr siglði með her sinn vestr um haf, kom hann fyrst við Hjaltland ok drap þar alla víkinga, þá er eigi flýðu undan. Síðan siglir hann suðr til Orkneyja ok hreinsaði þar alt

af víkingum. Eptir þat ferr hann alt í Suðreyjar ok herjar þar; hann drap þar marga víkinga, þá er fyrir liði réðu áðr; hann átti þar margar orrostur ok hafði optast sigr. Þá herjaði hann á Skotland ok átti þar orrostur; en er hann kom vestr í Mǫn, þá hǫfðu þeir áðr spurt, hvern hernað hann hafði gǫrt þar í landi, þá flýði alt fólk inn á Skotland ok var þar aleyða af mǫnnum; braut var ok flutt alt fé þat, er mátti; en er þeir Haraldr konungr gengu á land, þá fengu þeir ekki herfang; svá segir Hornklofi:

57. Menfergir bar margar áðr fyr eljunprúðum
margspakr (Niðar varga allr herr Skota þverri
lundr vann sókn á sandi) lǫgðis eiðs af láði
sandmens í bý randir; læbrautar varð flœja.

Í þessu bili fell Ívarr, sonr Rǫgnvaldz Mœra-jarls, en í boetr þess gaf Haraldr konungr Rǫgnvaldi jarli, er hann siglði vestan, Orkneyjar ok Hjaltland, en Rǫgnvaldr gaf þegar Sigurði, bróður sínum, bæði lǫndin, ok var hann vestr eptir, þá er konungr siglði austr; gaf hann áðr Sigurði jarldóm. Þá kom til lags við hann Þorsteinn rauðr, sonr Óláfs hvíta ok Auðar innar djúpúðgu. Þeir herjuðu á Skotland ok eignuðusk Katanes ok Suðrland alt til Ekkjalsbakka. Sigurðr jarl drap Melbrigða tǫnn, jarl skozkan, ok batt hǫfuð hans við slagálar sér ok laust á kykvavǫðva sínum á tǫnnina, er skagði ór hǫfðinu; kom þar í blástr ok fekk hann þar af bana, ok er hann heygðr á Ekkjalsbakka. Þá réð lǫndum Guthormr, sonr hans, einn vetr ok dó barnlauss. Síðan settusk í lǫndin víkingar, Danir ok Norðmenn.

K. 23. Skorit hár Haraldz konungs.

Haraldr konungr var á veizlu á Mœri at Rǫgnvaldz jarls; hafði hann þá eignazk land alt; þá tók konungr þar laugar ok þá lét Haraldr konungr greiða hár sitt, ok þá skar Rǫgnvaldr jarl hár hans, en áðr hafði verit óskorit ok ókembt x. vetr. Þá kǫlluðu þeir hann Harald lúfu, en síðan gaf Rǫgnvaldr honum kenningarnafn ok kallaði hann Harald inn hárfagra, ok sǫgðu allir, er sá, at þat var it mesta sannnefni, þvíat hann hafði hár bæði mikit ok fagrt.

K. 24. Gǫngu-Hrólfr útlægr gǫrr.

Rǫgnvaldr Mœra-jarl var inn mesti ástvin Haraldz konungs, ok konungr virði hann mikils. Rǫgnvaldr átti Hildi,